Innspill til Stortingsmelding om villaks, sjøørret og sjørøye - 26/4470

Økonomisk internalisering og utvidet trafikklys for havbrukets påvirkning på ville bestander

1. Bakgrunn og behov for helhetlig vern

Den norske villaksbestanden er på et historisk lavt nivå, og det haster å få på plass tiltak. Regjeringen har varslet en ny stortingsmelding som skal se på alle sektorer som påvirker villaks, sjøørret og sjørøye. For at denne meldingen skal være effektiv, må den inneholde skarpere økonomiske og regulatoriske virkemidler som tvinger havbruksnæringen til å ta ansvar for de truslene de utgjør.

Vi foreslår to hovedpunkter som må innarbeides i den nye meldingen:

1. **En del av grunnrenteskatten i oppdrettsnæringen skal gå direkte til tiltak for å bevare ville fiskebestander slik som villaksen.**
2. **Rømning og sykdom må integreres i havbrukets trafikklys-system, med sikte på å beskytte både anadrome arter og andre fiskebestander som torsk.**

2. Økonomisk internalisering: Grunnrenteskatt til vern av ville arter

Oppdrettsnæringen har hatt stor økonomisk suksess, men samfunnet har betalt en høy pris for dette i form av ødelagte villaksbestander og økt risiko for andre arter. Det er et spørsmål om rettferdighet og bærekraft at næringen direkte bidrar til å reparere skaden.

- **Forslag:**
    - En fast prosentandel av inntektene fra grunnrenteskatten i oppdrettsnæringen skal gå direkte til tiltak for å bevare og gjenoppbygge bestander av villaks, sjøørret og sjørøye.
    - En del av grunnrenteskatten bør/må omgjøres til en kloakk / utslippsavgift, som skaper insentiver for overgang til systemer i oppdrettsindustrien som reduserer og på sikt fjerner utslipp til omgivelsene.
- **Utviklingsperspektiv:** Dette fondet bør også på sikt kunne brukes til vern av andre kritiske fiskebestander som er truet av havbrukets påvirkning, som for eksempel vill torsk.
- **Begrunnelse:** Dette skaper en direkte kobling mellom næringens økonomiske suksess og dens miljøpåvirkning. Det sikrer langsiktig finansiering av viktige tiltak, uten å belaste statsbudsjettet ytterligere.

3. Strengere regulering: Trafikklyssystemet må utvides

Dagens trafikklys-system for havbruk fokuserer i hovedsak på lakselus. Dette er utilstrekkelig, da rømning og sykdom er like store (eller større) trusler mot villaksen. En rapport fra en regjeringsnedsatt gruppe viser allerede nå at trafikklyssystemet fører til brudd på naturmangfoldlovens mål for villaksbestanden.

- **Forslag:**
    - Rømning, forekomst av sykdom og massedød skal inn som sentrale parametere i trafikklyssystemet.
- **Belønning og sanksjon:** Næringen må få klare insitamenter til å gjøre det rette. Bedrifter som viser til lave tall på rømning, lakselus og sykdom, bør belønnes (f.eks. gjennom økt produksjonskapasitet eller raskere saksbehandling). Bedrifter som viser til høye tall, bør bøtelegges, få krav om reduksjon av bestand, eller pålegges midlertidig driftsstans.
- **Sammenheng med dyrevelferd:** Dette må sees i sammenheng med Mattilsynets forslag til bedre dyrevelferd i Norge. Dyrevelferd og miljøpåvirkning henger tett sammen; et anlegg med høy dødelighet og rømning er både et dyrevelferdsmessig og et miljømessig problem som må straffes for å sikre næringens sosiale license to operate.

4. Økonomisk bærekraft og miljøfokus

Det er viktig at den nye stortingsmeldingen balanserer miljøhensyn med næringens økonomiske bærekraft. Ved å internalisere miljøkostnadene (gjennom grunnrenteskatt og trafikklys) skaper vi en næring som er mer effektiv, innovativ og langsiktig i sin tenkning. Næringen må forstå at profitt ikke kan skapes på bekostning av naturens bæreevne. Men det er samtidig viktig å ta hensyn til at sunne villaksstammer gir oss økosystemtjenester, slik som f.eks. fisketurister. Det tilfører lokalsamfunn økonomiske fordeler, og er også en grunn til å sette inn tiltak.

5. Konklusjon

For at villaksen, sjøørret og sjørøye skal overleve, må politikken gå fra å være en diskusjon til å bli handling. Ved å koble grunnrenteskatten direkte til villaksvern og gjøre rømning og sykdom til en del av trafikklyssystemet, setter vi en tydelig retning for en mer bærekraftig fremtid for både havbruk og ville bestander.

Med vennlig hilsen

Norges Miljøvernforbund Agder

Lyngdal, 15.10.2026